

> ELS GUIAMETS 1901

APUNTACIONES HISTÓRICAS - DEL SIGLO XX - POR FRANCISCO VIDAL CASTELLVÍ GUIAMETS, 1 DE ENERO DE 1901

[TEXT] Miquel Perelló i Segura

El que era aparentment un llibre vell, amb les tapes gastades, trobat al fons d'un calaix i que feia pensar que no era res més que un manual de qualsevulla disciplina, resultà que era el diari d'un home dels Guiamets que va tenir la genial idea d'apuntar els temes que més li interessaven d'aquell llunyà 1901. Aquest diari ens permet fer-nos una idea, ni que sigui per sobre, de com fou aquell any. El temps que va fer és un dels temes preferents, car en Francesc Vidal era pogès i, evidentment, això era un tema a tenir en compte. Però no només parla del temps, sinó que també fa una descripció demogràfica (mortalitat i natalitat), tracta una mica de "fets i gent" i, el més important, fa una posada en escena dels Guiamets de l'època (autoritats municipals, associacions laiques i eclesiàstiques, etc.). El context del canvi de segle ens sembla prou significatiu ja que serveix a l'autor per començar el seu escrit. De fet, ja ho deixa clar de bon principi: *"Apuntaciones de lo que pueda suela pasar en Guiamets, y algunas cosas de fuera; y como se a empezado el siglo XX tengo el gusto de ponerlo por escrito"*.

En Francesc Vidal i Castellví era un guiametà nascut el 1865 que morí l'any 1934. Sabem a través dels documents conservats de l'escola del poble que començà a anar a estudi el 2 de gener de 1871, a l'edat de sis anys. Segons el mateix document, sabem que el seu pare era pagès, que també es deia Francesc i que vivien al camer de l'Església (1).

El context en què Francesc Vidal escriu el seu diari és el d'un poble molt ric en associacions, entre les quals cal

destacar La Hermandad, creada uns anys enrere i de la qual l'autor en parla força bé. També les diverses confraries religioses són importants en aquest context. Cal tenir present que en uns pocs anys es crearà al poble la Societat d'Aiguës i el Sindicat. També sabem a través de la premsa de l'època que idees d'indole obrerista ja havien arribat al poble, ja que feia uns anys s'havien produït vagues a l'estació del ferrocami (2).

Ja hem esmentat que l'autor comença amb una escenificació del poble. En primer lloc, s'inicia amb les autoritats municipals:

"El alcalde Ramón Gabaldá y los concejales Pedro Castellví, Francisco

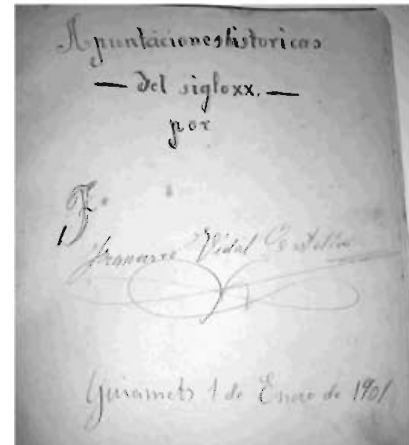

Vidal, Domingo Doménech, Juan Marco y José Margalef; el juez municipal Francisco Vallés Anguera".

Els càrrecs eclesiàstics:

"El cura párroco, Pablo Margalef; los mayorales de San Luís, Juan Vallés, de San Félix, José Benet, de los Inocentes, Manuel Rofes, de San Antonio Pere Casadó y del Rosario no hay".

I acaba referint-se a tots plegats: *"Dios que a todos nos deje cumplir en buena salud"*.

El fet que utilitzi "nos" en aquesta referència ens indica que el propi autor és regidor del municipi. Una vegada feta la presentació de les autoritats del poble, té un interessantíssim record del segle que ha finalitzat:

"Recuerdos de los últimos años del siglo diez y nueve".

Aquesta part del diari també ens és de força interès, ja que a través dels seus records podem veure quins eren els seus neguits. Comença amb una crítica a la Guerra de Cuba, de gran impacte a l'època: *"España, que ha sido la vergüenza de las demás naciones. Algún día España era la Flor del Mundo y ahora es la mas desgraciada por culpa de los gobiernos"*.

L'altre gran record del segle XIX és la fil·loxera, on tornem a veure l'origen pagès de l'autor, a la què anomena *"ruina para la gente trabajadora"*. De la fil·loxera en destaca els problemes dels nous ceps americans *"son muy caros de plantar y muy costosos de arreglar"*. I acaba amb un *"Dios que tenga piedad de nosotros"*, referint-se als pagesos.

Destaca també La Hermandad del poble. Creada el 1892, l'autor la descriu com *"es muy apropiado para la gente trabajadora que se socorran unos a otros"*. L'autor en parla força bé i ens diu que té 62 socis. Aquest tipus de mútues són molt freqüents entre les classes populars catalanes de l'època.

Finalment, i abans de començar amb les anotacions de cada mes, l'autor té un record per la Sociedad Coral, de qui diu que fa *"cinco o seis años que canta"*, que té de 20 a 25 socis, que està dirigida per Pau Sanromà i que tenen un repertori de vint-i-cinc peces.

Comença l'any i el segle amb neu i pluja que porta *"dos palmos de saó"*, i també amb la mort d'un nen de tres mesos de casa Dominguet, fill de Pere Castellví i Concepció Castellví. També mor, el dia 20 de gener, la senyora Antònia Perpiñà, de 82 anys, a qui l'autor anomena *"àvia de casa"*. Estava casada en segones núpcies amb Pere Giné.

També el mateix mes de gener tenen reunions La Hermandad i la Confraria dels Innocents, on hi ha problemes amb els majorals. De tot això l'autor es limita amb un simple *"no se como se arreglará"*.

El mes de febrer trobem els mossos que han entrat en lleua. Són els següents: *"Celestino del mas de Xiprés, Juan Pena casa Pichol, Juan Margalef casa Simó, Trinidad Rofes, Angel Marco, Lázaro Giné y Francisco Pellejá de casa el Chicón."*

El dia 21 neva mig pam degut, segons l'autor, al canvi de temps del mar. A últims de més (no concreta el dia) neix el primer guiametà del segle: Artur Perpiñà Margalef, fill de Joan i Madrona.

El mes de març comença amb la mort de Francesca Margalef, esposa de Salvador Vallès, la qual va morir a Barcelona on el matrimoni passava uns dies. D'aquest fet cal destacar la reflexió de l'autor sobre la mort: *"Siempre viene la muerte cuando uno menos se piensa"*. La parella tenia una nena de nou mesos. El mateix mes també moren Rosa Sedó de casa Carlos, de 86 anys d'edat, i una nena de 18 mesos filla de Jaume Sentís i Carme Gil. Neix a finals de mes una nena filla de Francesc Vallès i Calamanda.

El mes d'abril comença plovent, pluja que l'autor qualifica així: *"A llovido algo que a valido muchas pesetas."* Però es veu que la broma i l'eruga faran minvar la collita d'ametlles.

El mes de maig comença amb el naixement del nen del Ventura el Quico i la seva dona, Dolors, i el 15 mor Josep Piqué a l'edat de 80 anys. El poble és víctima d'una passa de *"dengue (3), que casi toda la gente lo ha tenido"*. Aquest mes també ha nascut un nen fill de Jaume i Teresa de cal Nen. No ha plogut gens i els sembrats s'han assecat.

El juny comença plovent una mica. El dia 18 s'ha batejat la filla de Domènec de la Maleneta i Teresa. A finals de juny trobem un fet insòlit: *"Se casó D. Manuel Vidal con Ana Mas, se han casado por el civil"*. Realment força particular la celebració d'una boda civil en aquesta època. Malauradament no ens dóna més informació.

Al juliol comença amb la boda de Lluís Giné i Teresa Costa. La sequera continua fins el dia 30, quan plou produint *"dos palmos de saó que a*

valido muchas pesetas".

A l'agost fa molta calor, no va ploure i morí el jove de 27 anys Domènec Barceló, de la Maria de la Brígida, de *"muerte casi repentina"*. El mateix dia, 20 d'agost, va néixer un nen fill del Joaquim de la Mañaca i de la Maria. No trobem cap referència a les festes majors.

Al setembre l'autor parla amb preocupació del preu del raïm: de 9 a 11 pessetes la càrrega.

L'octubre comença amb el naixement d'un nen de la Carme del Follo, i el dia 25 mor una nena de 2 anys filla de la Filomena del Garceta. Destaquem, també, l'assassinat ocorregut a Capçanes: *"A mediados de este mes se a echo un crimen en Capçanes; un tal Tomás, empelado del apeadero, a muerto a su mujer a lo que hay mucho misterio"*.

Al novembre hi ha dues bodes. La primera de Josep Pedrol amb Genoveva *"hija de la Torra y vecina de ésta"* i, després, Antoni Cedó amb Maria Vernet de cal Cuando.

Al mes de desembre hi ha la mort d'un nen de cal Chaumet, de 8 anys, i el dia 14 mor el capellà del poble, Pau Margalef, de 60 anys, de mort sobtada.

Així acaba el diari de Francesc Vidal. Com ja hem pogut veure, l'autor no cau en el parany d'escriure xafarderies buides i polèmiques. Es limita a fer un diari de les coses que creu més interessants: l'oratge, els naixements, les morts i els casaments. Això sí, aconseguí traslladar-nos a aquella interessantíssima època en què es forjaren als Guiamets i a molts altres llocs els fonaments del segle XX que hem viscut. Estem segurs que Francesc Vidal no sabia la transcendència que tindria el seu senzill dietari, però el cas és que, pels historiadors locals i pels habitants del poble, òbviament la té.

¹ Arxiu Comarcal del Priorat. Fons del col·legi dels Guiamets.

² Hemeroteca digital de La Vanguardia.

³ Febrer gropa.